

Видове работи манипулатори

Понятието "робот" се появява през 1920 г. Писателят Карел Чапек го използва във фантастичната си пиесата „R.U.R.“ (Росумски универсални работи) като изкуствена машина с поведение, наподобяващо човек, която частично изпълнява функциите на човека при взаимодействие с окръжаващия свят – умее да работи, но не може да мисли.

През 1948 година се използват *манипулатори* (механични ръце с дистанционно ръчно управление) в атомната промишленост.

През 1960-62 година в САЩ се появяват първите промишлени работи („Юнимейт – 1900“, „Верзатран“) и се използва понятието „промишлен робот“.

През 1972 година в България в *Института за металорежещи машини* (ИММ) е разработена и произведена автоматична технологична линия АТЛ-06 за обработка на валове, в която са внедрени първите български манипулатори „ПИРИН“.

Манипулаторите са изградени от твърди звена, съединени с кинематични връзки, които позволяват линейни и въртеливи относителни премествания на звената. Те са свързани в равнинна или пространствена кинематична верига. Едното крайно звено на отворената кинематична верига е фиксирано и е свързано към стойка, която може да бъде и подвижна (мобилна). Към другото крайно звено, което се управлява, е свързан работният орган. Междинните звена осигуряват универсално и гъвкаво преместване на работния орган. Те образуват "механичната ръка" на манипулатора. При антропоморфните манипулатори се търси физическа аналогия между човешката ръка и механичната ръка с хващач. В общия случай тази аналогия е функционална.

Преместването на един обект в работното пространство се извършва по 6 координати, съответстващи на три постъпателни и три въртеливи движения. За да позиционира по произволен начин определен обект, манипулаторът трябва да има най-малко 6 степени на свобода. В производството най-често са необходими по-прости движения - по една ос или в една равнина. Затова повечето от промишлените манипулатори са с 2-4 степени на свобода, а промишлените работи са с 4-8 степени на свобода. Допълнителните степени над 6 повишават гъвкавостта на движенията при сложни манипулации: например изследване на кухни.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Работните органи на роботите и манипулаторите са хващачи или специализирани работни инструменти.

Хващачите биват:

- щипки с два и повече пръста , които могат да са монолитни или съставени от отделни елементи;
- магнитни хващачи – използват се за детайли от феромагнитни материали;
- вакуумни хващачи – за обекти с гладки повърхности и листови материали;
- надувни хващачи – за крехки и чупливи детайли.

Специализираните инструменти биват: бояджийски пистолети, пневматични пистолети, апаратите за електродъгово и точково заваряване.

Задвижването на манипулаторите и роботите се извършва с пневматични, хидравлични и електродвигатели като за по-точното позициониране се използват електрически или комбинирани системи за задвижване.

Преместванията, които се реализират от системата за управление, могат да бъдат позиционни (от точка до точка) и контурни (движение по траектория). В първия случай движението на работния орган се задава с начална и крайна позиция в работното пространство, а междинните позиции не са от значение за изпълнението на операцията. При втория принцип на управление механичната ръка се движи по точно определена траектория.

Високата точност и повтаряемост в действията на работа се постига с помощта на датчици за вътрешно състояние на звената на кинематичната верига. Датчиците дават информация за позицията, скоростта и силовите характеристики на звената и механизмите по време на движението. Използват се потенциометри, селсини, резолвери, индуктивни датчици, енкодери, генератори на импулси и др.

В зависимост от използваната кинематична схема преместванията на работния орган на манипулатора се задават в правоъгълни, сферични или цилиндрични координати.

Работното пространство на манипулатора е тази част от околната среда, в която се премества работният орган. То може да бъде правоъгълен паралелепипед, сфера с кука централна част, цилиндричен пръстен или част от него.

Според използваната кинематичната схема манипулаторите се делят на декартови (линейни, портални), цилиндрични, сферични (полярни), SCARA, съчленени (шарнирни), паралелни.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

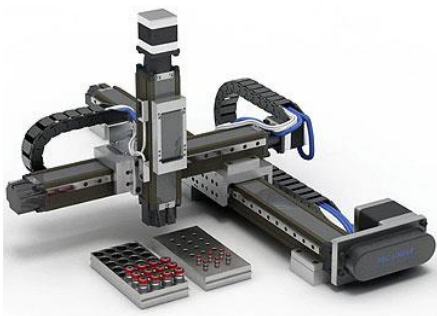
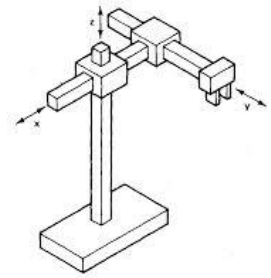
Инвестира във вашето бъдеще!

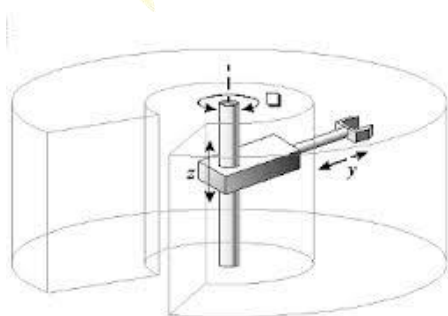
Европейски социален фонд

стр. 2 от 6

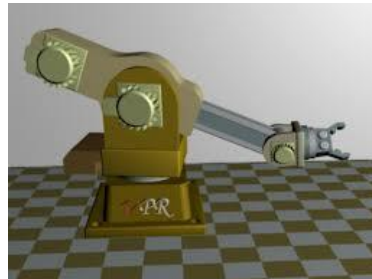
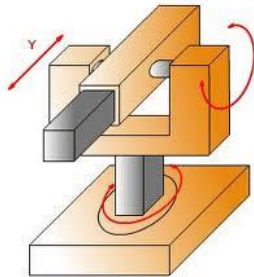
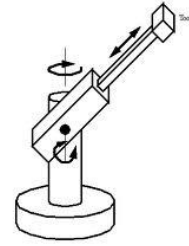
Декартовите манипулатори имат три призматични стави, осите на които съвпадат с декартовите координати x , y и z . В допълнение могат да им бъдат добавени една, две или три въртящи се стави за ориентация в пространството. Типичните им приложни области са: монтажни операции, цифрови металообработващи машини, електродъгово заваряване. Размерите на работното им пространство може да варира от няколко кубични сантиметра до десетки хиляди кубични метра, а товароподемността им достига до стотици килограма.

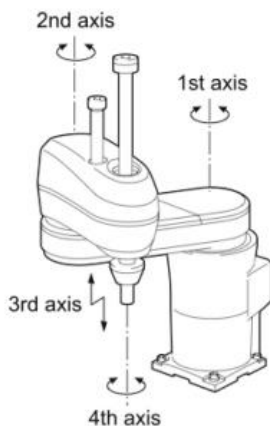
При цилиндричните манипулатори осите на движение образуват цилиндрична координатна система. Най-често това се постига, като първата става е въртяща, а останалите две са призматични. Намерили са приложение при монтажни операции, металообработване, точково заваряване, товаро-разтоварителни дейности.

Сферичните манипулатори имат две въртящи стави, перпендикулярни една на друга и една призматична, формиращи полярна координатна система. Използват се в лярната индустрия, точково, газово и електродъгово заваряване, металообработването.

Роботът тип SCARA (Selective Compliant Articulated Robot for Assembly или Selective Compliant Articulated Robot Arm) има като отличителен белег две въртящи стави, разположени в успоредни равнини.

Съчленените манипулатори имат най-малко три, а най-често шест оси, около които се извършват въртеливи движения. Оста в основата е вертикална с цел постигане на по-голям обем работно пространство. Приложните области в които се използват ротационните манипулатори са електродъгово и точково заваряване, монтаж, почистване, боядисване, леене, шприцоване,

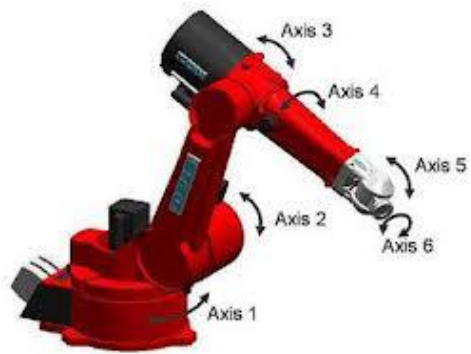

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042
„Организационна и технологична инфраструктура за учене през
целия живот и развитие на компетенции”
 Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
 Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
 съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

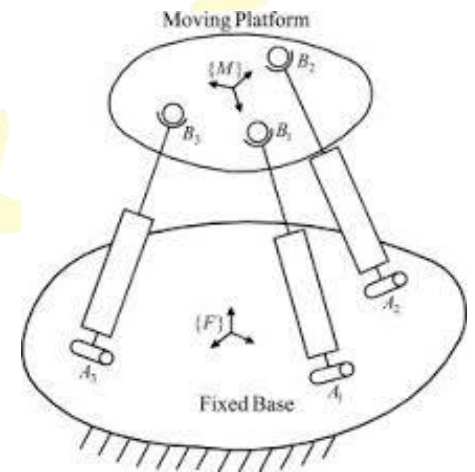

палетизиране, опаковане, транспортиране на товари, предварителна подготовка на детайли.

Паралелните манипулатори-роботи имат две базови плоскости, едната от които е основа, а към втората се закрепва работният инструмент. Между двете плоскости има 3 или повече рамената, които могат да се удължават или се премества една от точките на закрепване към плоскостите.

Класификация на манипулатори и роботи

Подвижност	Задвижване	Управление	Кинематична схема	Приложение
стационарни	пневматично	без ОВ	декартов	промишленост
мобилни	хидравлично	адаптивни	цилиндричен	здравеопазване
	електро	с изкуствен интелект	сферичен	гражданска защита
			SCARA	изследвания
			съчленен	военно дело
			паралелен	

Литература

1. Индустиални роботи, Инженеринг ревю, брой 6, 2012
2. http://www.automatic-project.eu/Modules_bg/Module%203.%20Chapter%206.pdf
3. http://papavlad.ucoz.ru/index/zhurnal_mlad_konstruktor_1983_06_tekst_2/0-821
4. Германов В., С. Симеонов, Н. Симеонова, Класификация на роботизирани системи за взаимодействие с обекти в околната среда, БСУ, т. XXV, 2011

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд